

# Suomen Kiina-toimintaohjelma



ULKOASIAINMINISTERIÖ  
UTRIKESMINISTERIET

# **Suomen Kiina-toimintaohjelma**

## Johdanto

Kiinan merkitys Suomelle sekä kahdenvälisenä yhteistyökumppanina että kansainvälisenä toimijana on huomattava. Kiinan talouden kasvu vahvistaa edelleen sen kansainvälistä asemaa tulevina vuosina. Kiinan rooli tulee olemaan tärkeä monien keskeisten kansainvälisten kysymysten ratkaisupyrkimyksissä.

Suomen Kiina-toimintaohjelman tarkoituksena on tarkastella Kiinaa kokonaisvaltaisesti kansainvälisenä toimijana ja Suomen ja EU:n yhteistyökumppanina, arvioida Suomen ja Kiinan välisiä suhteita sekä kartoittaa yhteistyön tavoitteita ja yhteistyön lisäämis- ja kehittämismahdollisuuksia. Toimintaohjelma on laadittu ulkoasiainministeriössä yhteistyössä muiden keskeisten suomalaisten Kiina-toimijoiden kanssa.

## Kiinan nykytilanne

Kolmen vuosikymmenen nopean talouskasvun ansiosta Kiina on nousemassa maailman toiseksi suurimmaksi kansantaloudeksi. Talouden avautuminen ja kehittäminen, kaupungistuminen ja väestön vaurastuminen ovat voimakkaasti muuttaneet Kiinan yhteiskuntaa. Avautumispolitiikan ansiosta Kiina on onnistunut nostamaan huomattavan suuren määrän väestöä köyhyydestä, mitä voidaan pitää merkittävänä historiallisena saavutuksena. Kiinan kehitys on ollut nopeaa, ja se on perustunut monessa suhteessa hyvin johdettuun politiikkaan, ongelmien identifiointiin ja niiden ratkaisemiseen.

Kiinan **sisäiset haasteet** ovat silti edelleen mittavia. Yli 1.3 miljardista asukkaasta noin 15 % (200 milj.) elää edelleen kansainvälisen köyhyysrajan alapuolella. Kiinan bkt henkeä kohden on läntisiin talouksiin verrattuna alhainen vielä pitkään, ja taloudelliset, sosiaaliset ja alueelliset erot ovat

suuret. Voimakas talouskasvu ja nopea voiton tavoittelu on aiheuttanut esimerkiksi ympäristö- ja terveysongelmia sekä työntekijöiden aseman heikentymistä. Kiinan kaltaisen jättiläisvaltion johtamisen haasteena on yhtäältä toimivallan siirtäminen aluetasolle, mutta toisaalta sen varmistaminen, että aluetason ongelmia voidaan korjata keskushallinnon toimenpitein, esimerkiksi varmistamalla lainsäädännön toimenpano kaikkialla maassa. Tulevien vuosikymmenien aikana Kiinan hallituksen haasteena on paitsi riittävän talouskasvun takaaminen, myös talouskasvun mukanaan tuomien haittojen korjaaminen ja niiden yhteiskunnallisten seurausten tasapainottaminen, sekä tiedonvälitykseen ja ihmisoikeuksiin liittyvien ongelmien ratkaisu. Ihmisoikeuksien korjaaminen, ml vähemmistöjen kuten tiibetiläisten ihmisoikeuksien turvaaminen, on keskeinen osa Kiinan kehitysprosessia ja se tulee vaatimaan vielä pitkään työtä.

Talouskasvun jatkuminen ja kansalaisten elintason nousuun kohdistuvien odotusten toteutuminen vaikuttavat Kiinan **yhteiskunnan vakautteen**. Talouskasvu puolestaan edellyttää huomattavaa raaka-aineiden ja energian tuontia ulkomailta. Mikäli vuotuinen talouskasvu jäisi alle 7-8 prosentin, sen uskotaan Kiinassa lisäävän työttömyyttä ja mahdollisesti heikentävän vakautta ainakin paikallisesti. Tavoitellessaan huomattavaa talouskasvua ja pyrkiessään vastaamaan maassa vallitseviin kasvuodotuksiin Kiina käy ikään kuin kilpajuoksua itsensä kanssa.

**Maailmanlaajuinen taluskriisi** supisti myös Kiinan vientiä ja lisäsi paineita kasvattaa kotimaista kulutusta. Kiina käynnisti mittavan elvytyksen ja paransi nopeasti maan sosiaaliturvajärjestelmää mm. kotimaiseen kulutukseen tarvittavien yksityisten varojen vapauttamiseksi. Muun muassa näiden toimenpiteiden ansioista Kiina selvisi taluskriisistä lyhytaikaisella notkahduksella ja jo vuoden 2009 talouskasvu kiri jälleen lähes 9 prosenttiin. Kuten monissa muissakin maissa, kriisi osoitti Kiinassa vientiin nojautuvan talouden riskit ja tarpeen uudistaa talouskasvun strategiaa. Painopistettä olisi siirrettävä vientivetoisesta kokoonpanoteollisuudesta korkean teknologian ja palveluiden kehittämiseen ja innovaatioihin sekä jatkettava kotimaisen kulutuksen kasvattamista.

Sekä valtion roolin supistuminen talouden alalla että muut suuret **yhteiskunnalliset muutokset** ovat sujuneet Kiinassa suhteellisen hallitusti. Kommunistisella puolueella ei ole poliittisia haastajia mutta Kiinan nopean kehityksen myötä myös puolueeseen kohdistuu uudistuspaineita.

Viimeisen kymmenen vuoden aikana erilaiset mielenilmaukset eri puolilla maata ovat yleistyneet. Syitä tähän ovat olleet esimerkiksi maankäytökysymykset, terveysriskit tai viranomaisten korruptiotapaukset. Kiina on sallinut avoimemman tiedottamisen mm. terveydellisten uhkien osalta, ja luonnonmullistusten, kuten maanjäristysten yhteydessä Kiinan johto on tiedottanut sekä ongelmista että toimenpiteistä niiden ratkaisemiseksi. Ongelmien ilmetessä kansalaisten luottamuksen saavuttamiseen on panostettu aiempaa enemmän. Kiina on myös pyrkinyt lieventämään alueellisia jännitteitä siirtämällä talouskasvun painopistettä maan keski- ja länsiosiin, kehittämällä alueiden infrastruktuuria ja elinkeinoelämää sekä parantamaan alueen etnistä ja yhteiskunnallis-taloudellista integraatiota.

**Hongkongin ja Macaon** erityishallintoalueiden kanssa Kiina noudattaa yksi maa kaksi järjestelmää -politiikkaa. Sen mukaan Kiina vastaa virallisesti Hongkongin ja Macaon ulko- ja puolustuspolitiikasta ja erityishallintoalueet huolehtivat itse autonomiansa puitteissa sisäasioistaan, kuten taloudesta, politiikasta ja oikeusjärjestelmästä.

## **Kiinan vahvistuva globaali rooli**

Kiina on rationaalisella tavalla johdettu maa, ja sen **ulkopolitiikkaa** leimaa tietty ennustettavuus. Kiina tähtää ensisijaisesti oman sisäisen kehityksensä varmistamiseen. Ulkopoliitikassaan Kiina korostaa rauhomaista lähestymistapaa, puuttumattomuutta toisten valtioiden sisäisiin asioihin ja pyrkimystä hyvien kansainvälisten suhteiden ylläpitämiseen.

Kiinan taloudellisen painoarvon suhteellinen kasvu on johtanut myös ulkopoliittisen itsetunnon nousuun, mikä ilmenee mm. kansainvälisissä neuvotteluissa. Toisaalta Kiinan kansainvälisen roolin kasvu ja mukaan-tulo kansainvälisten kysymysten yhteiseen käsittelyyn eri foorumeilla on parantanut sen valmiuksia osallistua ongelmien ratkaisuyrityksiin yhdessä muiden maiden kanssa. Kiina korostaa kuitenkin ulkopoliitikassaan ensisijaisesti sisäisiin asioihin puuttumattomuutta, ja painottaa voimakkaasti talussektorin yhteistyötä.

Huolimatta maassa yhä vallitsevasta köyhyydestä Kiina ei ole tavanomainen kehitysmaa. Kasvavan talousmahtinsa ja edelleen jatkuvan kasvupotentiaalin ansiosta Kiinasta on tosiasiallisesti jo tullut Aasian johtava suurvalta ja myös globaalisti yksi johtavista maista. Lisäksi Kiinan asema yhtenä tunnustettuna ydinasevaltana ja YK:n turvallisuusneuvoston pysyvänä jäsenmaana antaa sille merkittävän aseman kansainvälisen politiikan kysymyksissä.

Kiinan valmius ylläpitää hyviä suhteita ja toimia yhteistyössä muiden maiden kanssa vaikuttaa merkittävästi **Itä-Aasian ja koko Tyynenmeren alueen vakauteen**. Yhtäältä Kiinan talouskasvu kannustaa sen naapurimaita tiiviiseen yhteistyöhön Kiinan kanssa. Toisaalta Kiinan aseman vahvistuminen ja sotilaallisen potentiaalin määrätietoinen kasvataminen huolestuttaa jossain määrin sen naapurimaita.

**Globaaliksi suurvallaksi** kohoavalta Kiinalta toivotaan rakentavaa osallistumista konfliktien ratkaisemiseen eri maanosissa. Kiina pystyy myös vaikuttamaan kansainvälisten asevalvontaprosessien etenemiseen ja joukkotuhoaseiden leviämisen estämiseen. Myös Kiinan asevientä seurataan kansainvälisesti.

**Taloukasvun turvaaminen** ja tähän tarvittava tuontien energia ja raaka-aineet määrittelevät yhä enemmän Kiinan ulkopoliittisia ja erityisesti taloussuhteisiin liittyviä tavoitteita. Kiinasta on tullut energian ja muiden luonnonvarojen suurkuluttaja, joka on yhä enemmän riippuvainen niiden tuonnista. Kiina käyttää Yhdysvaltojen jälkeen eniten öljyä maailmassa ja puolet siitä tuodaan Lähi-idästä ja 30 prosenttia Afrikasta. Käynnissä on myös voimakas ydinvoiman lisärakentaminen, jonka tavoitteena on lisätä maan energiatehokkuutta. Kuitenkaan tämä ei yksin riitä kompensoimaan energian kysynnän voimakasta kasvua.

Kiina tarvitsee myös yhä enemmän **luonnonvaroja**, joiden saatavuus on rajallinen. Joidenkin raaka-aineiden osalta Kiina on maailman johtava tuottaja maailmassa. Kiina hallitsee 98 prosenttia eräistä harvinaisista maametalliesiintymistä maailmassa. Se on myös asettanut eräille raaka-aineille määrällisiä vientirajoituksia tai vientitulleja, mikä on nostanut niiden hintaa ja lisännyt kilpailua eräillä teollisuudenaloilla.

Ulkomaiset sijoitukset, laaja ulkomaankauppa ja Kiinan oma sijoitus-toiminta ovat lisänneet Kiinan ja muun maailman **taloudellista keski-**

**näisriippuvuutta** monin tavoin. Kiinan viennin osuus maan BKT:stä on runsas kolmannes. Näiden syiden vuoksi Kiinan mukanaolo on välttämätöntä globaalien talouden kysymyksiä käsiteltäessä.

**Yhden Kiinan politiikka** on yksi Kiinan ulkopolitiikan kulmakivistä. Se tarkoittaa sen tunnustamista, että Kiinan kansantasavallan hallitus on Kiinan ainoa laillinen hallitus ja että Taiwan on osa Kiinaa. Taiwanin nykyjohdon pragmaattinen ja yhteistyökykyinen linja suhteessa Man-ner-Kiinaan on johtanut suhteiden paranemiseen. Tämän myötä korkean tason tapaamiset, sopimusten määrä ja käytännön yhteistyö, kuten suorat lentoyhteydet ovat lisääntyneet, ja taloudellinen kanssakäyminen on tiivistynyt.

Kiina pyrkii parantamaan **huoltovarmuuttaan** kehittämällä merikuljetustensa kapasiteettia Intian valtamerellä ja merialueilla aina Persianlahdelle sekä Afrikan rannikolle saakka. Tähän liittyy myös öljysatamien rakentaminen eteläisen Aasian maiden rannikolle. Uusimpana merivoimien aluevaltauksena on osallistuminen merikuljetusten turvallisuuden kansainväliseen valvontaan Adeninlahdella.

## **Kiinan kansainvälisten suhteiden keskeisiä kysymyksiä**

**Kiinan ja Yhdysvaltain** suhdetta leimaa kahden maailmanlaajuisesti merkittävimmän valtion välinen yhteistyö, jonkinasteinen kilpailu ja samalla voimakas taloudellinen keskinäisriippuvuus. Yhdysvallat korostaa näkevänsä Kiina-yhteistyön mahdollisuutena.

Kiinalle on kerääntynyt kauppataseen ylijäämästä merkittävät valuuttavarannot, joista suuren osan se on sijoittanut dollarimääräisiin arvopapereihin kuten Yhdysvaltain valtionvelkakirjoihin. Sijoitukset antavat sille teoreettisen mahdollisuuden vaikuttaa dollarin vaihtokurssiin ja Yhdysvaltain valtiontalouden vakauteen. Toisaalta keskinäisriippuvuus on molemminpuolista: Kiinan valtion varallisuuden arvo riippuu dollarin kurssista ja se tarvitsee kasvavalle tuotannolleen Euroopan ja Yhdysvaltojen vientimarkkinoita. Lisäksi suorat ulkomaiset investoinnit vastaavat suuresta osasta Kiinan vientiä.

Viime aikoina keskustelu Kiinan valuuttakurssipolitiikasta on jälleen vilkastunut. Kiina on pitänyt yuanin kurssin dollariin nähden vakaana heinäkuusta 2008 lähtien, kun taas Yhdysvaltain käsityksen mukaan kurssia on pidetty keinotekoisena alhaisena, mikä on parantanut kiinalaisten vientituotteiden kilpailukykyä. Jättikokoisten talouksiensa turvaamiseksi Yhdysvallat ja Kiina joutuvat kuitenkin sekä omilla tahoillaan että yhdessä huolehtimaan siitä, etteivät ne heikennä kansainvälisen talouden perusteita.

Ulkopolitiikassa Yhdysvallat toivoo Kiinan toimivan rakentavana kumppanina ja osana kansainvälistä yhteisöä ratkaisemassa sekä alueellisia kriisejä että kansainvälisiä ongelmakysymyksiä. Yhdysvallat seuraa myös Kiinan talouskehityksen heijastumista sen turvallisuuspoliittiseen toimintaan. Maiden suhteissa ilmenee aika-ajoin jännitteitä esimerkiksi Taiwanin kysymykseen liittyen, mutta suhteiden laaja-alaisuuden ansiosta näiden jännitteiden merkitys ei ole ollut pitkäkestoinen tai keskeinen.

Kansainvälisessä keskustelussa Yhdysvaltain ja Kiinan on ajateltu muodostavan kahden vaikutusvaltaisen suurvallan G-2 -ryhmän, mutta käytännössä yhteistyö ei ole edennyt näin pitkälle. Molemmat maat toimivat laajemmissa ryhmissä kuten YK:n turvallisuusneuvoston pysyvinä jäseninä ja G-20 -ryhmässä. Periaatteessa mailla on kuitenkin valmiudet sopia tärkeistä kysymyksistä keskenään, ja ne järjestävät eri sektorien neuvonpitoja kahdenvälisesti ja eri tasoilla.

**Kiinan ja Japanin** välisiä naapurisuhteita ovat rasittaneet vuosikymmenten ajan erityisesti Japanin miehitys ja sodanaikaiset rikokset. Erilaiset historiantulkinnat ja puutteellinen menneisyydenhallinta ovat aika-ajoin vahvistaneet nationalistisia asenteita molemmin puolin. Toinen ongelma on Diaoyutai/Senkaku-saarten aluekiista Itä-Kiinan merellä.

Kiina ja Japani ovat maailman toiseksi ja kolmanneksi suurimmat kansantaloudet ja maiden välinen taloudellinen kanssakäyminen ja keskinäisriippuvuus on viime vuosina lisääntynyt tuntuvasti. Se on johtanut merkittävään lähentymiseen myös poliittisella tasolla. Maiden välillä on järjestetty useita poliittisen tason tapaamisia, ja mukana on vuoden 2006 jälkeen ollut myös Etelä-Korea. Uusina teemoina maiden välisissä suhteissa ovat ilmasto-, ympäristö- ja energiakysymykset. Myös yhteistyö etenkin Pohjois-Korean tilanteen ratkaisemiseksi on lähentänyt maita.



Japanin aloite Itä-Aasian yhteisön kehittämiseksi koskee löyhää taloudellista liittoumaa, joka toteutuessaan saattaisi vähitellen laajentua koskemaan myös muita Itä- ja Kaakkois-Aasian valtioita.

**Kiina ja Pohjois-Korea** ovat perinteisesti olleet poliittisia liittolaisia, mutta Pohjois-Korean ydin- ja ohjuskokeet ovat koetelleet maiden välisiä suhteita. Pohjois-Korean suljettu talous ja epävakaa tilanne on ongelma myös Kiinan kannalta, eikä se toivo pakolaisvirtoja alueelleen. Koreoiden tulevaisuutta ajatellen Kiina korostaa kuitenkin koko niemimaan ydinaseettomuutta. Kiinan aktiivisuus Pohjois-Korean ydinohjelman lopettamiseen tähtäävissä kuusikantaneuvotteluissa on ollut osoitus Kiinan valmiudesta omaksua rooli sille tärkeässä alueellisessa kysymyksessä.

Kiina voi vaikuttaa myös pyrkimykseen saada parannusta **Burma/Myanmarin** tilanteeseen. Myanmar on kuitenkin Kiinalle kansallisesti tärkeä mm. raaka-aineiden toimittajana.

**Kiinaa ja Venäjää** yhdistää käytännön rajanaapuruus, taipumus osin samankaltaiseen poliittiseen ajatteluun ja pyrkimys tasapainottaa johtavan suurvallan, Yhdysvaltain vaikutusvaltaa. Maiden rajan yli käydään kauppaa aina kulutushyödykkeistä puutavaraan, muihin raaka-aineisiin ja puolustusmateriaaleihin.

**Kiina ja Intia** kehittävät määrätietoisesti kahdenvälistä kauppaa ja taloussuhteita. Vaikka maat kilpailevat tekstiili- ja vaatetusteollisuudessa sekä joidenkin maataloustuotteiden tuotannossa, monilla sektoreilla vallitsee työnjako, jossa Kiina keskittyy laitteiden valmistukseen ja Intia ohjelmistojen ja palveluiden kehittämiseen. Kiinalla ja Intialla on kuitenkin edelleen avoimia rajakysymyksiä.

Kiina on kiinnostunut kehittämään suhteitaan myös **Keski-Aasian valtioiden** kanssa. Alueella on rikkaat kaasu- ja öljyvarannot, ja Kiina on kiinnostunut mm. Afganistanin mineraaliesiintymistä. Samalla ääri-  
liikkeiden toiminta alueella ja Afganistanin huumekauppa aiheuttavat huolta Kiinalle. Kiina on ollut aktiivinen perustajajäsen Shanghai Cooperation Organisation (SCO)-järjestössä.

Kuluneella vuosikymmenellä Kiina on luonut laajan verkon kansainvälisiä sopimuksia, joilla se on voinut tyydyttää kasvavan energia- ja raaka-ainetarpeensa. 1950-luvulta lähtien rakennettu kehitysmaasuhdever-

kosto on tehnyt Kiinasta merkittävän toimijan Afrikassa, Latinalaisessa Amerikassa, Karibialla ja Tyynellämerellä. EU on käynnistänyt kolmi-kantaneuvottelut Kiinan ja Afrikan kanssa erityisesti Afrikkaa koskevan yhteistyön osalta. EU ja Kiina ovat vahvistaneet sitoumuksensa tukea Afrikan maita YK:n vuosituhtavoitteiden saavuttamiseksi, kestäväen kehityksen edistämiseksi sekä talouskasvun vauhdittamiseksi.

**Afrikassa** Kiinan harjoittama energian ja raaka-aineiden hankinta sekä kaupankäynti on ollut erittäin aktiivista. Kiinan valtionyritykset ovat tehneet suuria investointeja mm. öljy- ja kaivosteollisuuteen sekä infra-strukturihankkeisiin. Kiinan Afrikka-strategia luo perustan laaja-alaiselle yhteistyölle mm. ympäristö- ja ilmastonmuutoskysymyksissä, tieteen, teknologian, kaupan, maatalouden, sosiaalisen sektorin sekä rahoituksen alalla. Kiinan ja Afrikan maiden välisiä suhteita on vahvistettu myös maiden yhteistyöfoorumien (Forum on China-Africa Cooperation, FOCAC) puitteissa.

Afrikan maiden johtajien suhtautuminen Kiinan kasvavaan läsnäoloon mantereella on ollut enimmäkseen myönteistä. Kansalaisjärjestöjen, ammattiliittojen ja paikallisten yrittäjien huolenaiheita ovat kuitenkin olleet mm. kiinalaisen työvoiman vaikutukset afrikkalaisten työllisyyteen, halpatuonnin vaikutukset kotimaiselle teollisuudelle sekä ympäristö- ja ihmisoikeuskysymykset. Kiinan kiinnostus ostaa ja vuokrata mittavia maa-alueita monista Afrikan maista ruoan tuotantoon Kiinan markkinoille on aiheuttanut huolta mm. Afrikan ruokaturvan osalta.

Kiinan toiminta **Latinalaisen Amerikan** maissa on myös lisääntynyt: raaka-aineiden tuonnin, kaupankäynnin ja investointien lisäksi Kiina on solminut vapaakauppasopimuksia mm. Chilen ja Perun kanssa sekä tehnyt useita tiede- ja teknologiasopimuksia mm. Brasilian kanssa. Venetsuela on yksi Kiinan tärkeimmistä öljyn toimittajista.

## **EU:n ja Kiinan suhteet**

Kiina on EU:lle strateginen kumppani, jonka kanssa EU mm. kokoontuu huippukokouksiin joka vuosi. Yhteydenpito kaikilla tasoilla on laaja ja EU tiivistää edelleen toimintaansa suhteessa keskeisiin strategisiin kumppaneihinsa. Käytännön yhteistyö painottuu kaupallistaloudelli-

seen sektoriin, mutta poliittiset kysymykset ovat myös keskeinen osa EU:n ja Kiinan välistä dialogia. EU toivoo Kiinalta tukea käsiteltäessä ja ratkaistaessa globaaleja ja alueellisia ongelmia. Lisäksi EU käy Kiinan kanssa säännönmukaista dialogia ihmisoikeuskysymyksissä.

Kiinalle EU jäsenmaineen on tärkeä yhteistyökumppani Yhdysvaltain, Japanin ja Venäjän rinnalla. Kiina korostaa strategista kumppanuutta ja odottaa EU:n suhtautuvan positiivisesti sen näkemyksiin. Taloudelliselta merkitykseltään vähäinen kysymys markkinatalousaseman myöntämisestä on Kiinalle tärkeä periaatekysymys. Poliittiset näkemyserot ovat aika-ajoin vaikuttaneet EU:n tai sen jäsenmaiden ja Kiinan väliin suhteisiin. EU ja Kiina ovat kuitenkin toistensa tärkeitä yhteistyökumppaneita monessa suhteessa, ja ongelmien ratkaisuun yksittäisissä kysymyksissä on panostettu molemmilla tahoilla.

EU ja Kiina ovat toisilleen erittäin tärkeitä **kauppa- ja investointikumppaneita**. EU:n kauppavaje Kiinaan on kuitenkin kasvanut. Eurooppalaiset yritykset ovat investoineet voimakkaasti Kiinan kasvaville markkinoille alhaisten tuotantokustannusten ja suurten markkinoiden houkuttelemina. Ulkomaisten yritysten Kiinassa kohtaamat ongelmat, kuten teollisuus- ja tekijänoikeusloukkaukset, erityisesti tuotteiden kopiointi, kansalliset standardit sekä tasapuolisen kilpailuaseman puute ovat haasteita EU:n ja Kiinan taloussuhteissa. Myös korkeat tullitariffit ja ulkomaisten yritysten osallistumismahdollisuudet Kiinan julkisiin hankintoihin ovat nousseet esille keskusteluissa EU:n ja Kiinan välillä.

**Kiinalaisyriyten investoinnit** Eurooppaan ovat kasvaneet voimakkaasti aivan viime aikoina ja mm. kansainvälisen talous- ja finanssikriisin vuoksi yritykset suhtautuvat kiinalaisten investointeihin suurin odotuksin.

Kiinan suurin huolenaihe Euroopan markkinoilla on protektionismi. Vaikka EU ei hyväksy protektionistisia toimia jäsenmailtaan, Kiinan hintakilpailukykyinen tuotanto on selvästi aiheuttanut ongelmia useille teollisuudenaloille Euroopassa. Tilanne on selkeä haaste EU:n omalle globaalille kilpailukyvyille ja uudistumiselle. Osa Kiinaan kohdistuvista toimenpiteistä ei liity pelkästään eurooppalaisen tuotannon suojelemiseen. Tavoitteena on myös saada Kiina noudattamaan WTO-sitoumuksiaan. Samanaikaisesti myös Kiina hyödyntää aiempaa enemmän WTO-mekanismeja yksittäisissä kysymyksissä.

## Suomi ja Kiina

Suomen ja Kiinan välinen konkreettinen yhteistyö painottuu kaupallistaloudelliselle sektorille ja se on hyödyttänyt monin tavoin sekä Suomea että Kiinaa.

**Poliittisten suhteiden** merkitys on kuitenkin tärkeä, ja ne luovat perustan kaikelle Kiinan kanssa harjoitettavalle yhteistyölle. Globalisoituneessa maailmassa Suomen ja Kiinan välisiin poliittisen tason neuvotteluihin sisältyy entistä enemmän myös kansainvälisiä asioita.

Vaikka Suomi ja Kiina ovat kooltaan, maantieteelliseltä sijainniltaan ja kansainväliseltä painoarvoltaan erilaisia maita, maiden väliset suhteet ovat erittäin hyvät. Poliittiset suhteet ovat ongelmattomat ja keskustelua käydään suoraan ja avoimesti. Maiden johtajien väliset yhteydet ovat tiiviit ja kaupallistaloudellinen yhteistyö on vilkasta. Kiina arvostaa Suomea kehittyneenä Pohjoismaana ja EU:n jäsenenä. Suomen verrattain nopea oma kehitys sekä panostus korkean teknologian ja innovaatioiden kehittämiseen kiinnostavat Kiinaa. Suomen ratkaisut eri sektoreilla kuten ympäristönsuojelu, korruption vastainen toiminta, oikeusala, opeustustoimi, verohallinto ja valtionyritysten uudistukset toimivat usein Kiinalle mielenkiintoisina vertailukohtina.

Suomi seuraa aktiivisesti Kiinan kannanmuodostusta ratkaistaessa kansainvälisiä ongelmia. Vaikka Suomi ei ole Kiinan kannalta merkittävä poliittinen toimija, Suomi osallistuu EU:n kautta myös Kiinaan liittyvään päätöksentekoon. Kiina pyrkii vaikuttamaan Suomeen etupäässä silloin, kun Kiinan keskeisiin intresseihin liittyviä asioita on esillä mm. EU:ssa tai kun Suomen oma toiminta liittyy jollakin tavoin Kiinan kannalta tärkeisiin kysymyksiin, kuten yhden Kiinan politiikan toteuttamiseen.

Sekä Suomella että muilla EU-mailla on merkittäviä taloudellisia intressejä Taiwanilla ja tästä syystä Taiwanin tilanteen vakaus on tärkeä Suomellekin. Manner-Kiinan ja Taiwanin välisten suhteiden parantuminen on Suomen kannalta hyvä uutinen, ja se saattaa lisätä käytännön yhteistyömahdollisuuksia myös Suomen ja EU:n kannalta.

Kiina on Venäjän jälkeen Suomen **toiseksi suurin kauppakumppani** EU:n ulkopuolella: tuonnin osuus Kiinasta on toiseksi suurin Venäjän jälkeen ja viennin osalta Kiina on Suomen kolmanneksi suurin kohde-

maa Venäjän ja Yhdysvaltain jälkeen. Kiinan kauppa oli tasapainossa vuoteen 2006 asti, mutta sen jälkeen alijäämä on kasvanut ja oli vuonna 2009 noin 2.2 miljardia euroa.

Kiina on myös **merkittävä sijoituskohte**. Suomalaiset yritykset ovat investoineet Kiinaan arviolta noin kahdeksan miljardin euron arvosta. Kiinassa toimii noin 240 Suomessa rekisteröityä yritystä, jotka ovat perustaneet maahan yhteensä arviolta 340 toimistoa, edustustoa, tytäryhtiötä tai yhteisyritystä.

**Suomalaisyritysten** globaaliin kilpailukykyyn ovat vaikuttaneet menestyminen kasvavilla uusilla markkinoilla, kuten Kiinassa. Samalla Suomen oman teollisuuden ja talouden on pitänyt sopeutua muuttuneeseen globaaliin työnjakoon. Kansainvälisen kilpailun kiristytessä useiden alojen tuotanto ja alihankinta on siirretty halvempien tuotantokustannusten alueelle, kuten Kiinaan. Toisaalta tuotantokustannusten, energian ja kuljetuskustannusten nousu Kiinassa saattaa pakottaa kansainväliset yritykset siirtämään tuotantoaan edelleen joko Kiinan sisällä tai ajan myötä sen ulkopuolellekin.

Kiina on panostanut huomattavasti **utkimus- ja tuotekehitykseen** 2000-luvulla ja maa pyrkii nousemaan maailman johtavien maiden joukkoon T&K -tulosten ja innovaatioiden tuottajana. T&K -investointien osuus on vasta noin 1.5 prosenttia Kiinan bruttokansantuotteesta, mutta Kiina sijoittaa tähän absoluuttisesti mitattuna jo kolmanneksi eniten maailmassa Yhdysvaltain ja EU:n jälkeen ja aikoo nostaa T&K -investoinnit 2.5 prosenttiin vuoteen 2020 mennessä. Suomalaisille tutkimuslaitoksille, yliopistoille ja yritysten tutkimusosastoille on tärkeää solmia tiiviit suhteet Kiinan tutkimuspiireihin, jotta nopeassa kehityksessä pysyttäisiin mukana. Suomella ja Kiinalla on useita tieteellisiä yhteistyöhankkeita muun muassa ympäristö-, energia-, ICT- ja nanoteknologiasektoreilla. Tieteellisen yhteistyön kehittämiseksi tarvitaan tiivistä rahoitusyhteistyötä suomalaisten ja kiinalaisten tutkimusrahoittajien välillä.

Kiinan tavoitteet **energiatasehokkuuden ja uusiutuvan energian** käytön parantamisessa, sekä energiainfrastruktuurin, kuljetusjärjestelmien ja rakennuskannan kehittämisessä tarjoavat yhteistyömahdollisuuksia myös suomalaisille yrityksille. Suomen ympäristöklusterin on kuitenkin seurattava Kiinan kehitystä ja mukauduttava vastaamaan kysyntään.

Kiinan itselleen omaksuma yhteiskunnan kokonaisvaltaisen kehittämisen ohjelma ("tieteellinen kehitys", "harmoninen yhteiskunta") tarjoaa tilaisuuksia myös palvelusektorille. Kiinan tukeminen nopean kehityksen riskien hallinnassa tukee myös ihmisoikeuskehitystä.

## Kiinaan liittyviä mahdollisia riskejä

Globalisaatio ja Kiinan talouden modernisointi tuovat myös mukanaan yhteiskunnallisia ja taloudellisia riskitekijöitä, jotka saattavat aiheuttaa joko väliaikaista tai pysyvää haittaa mm. yritysten toiminnalle Kiinassa.

**Kiinan ilmastopoliittikka** on keskeisessä asemassa globaalissa pyrkimyksissä vähentää kasvihuonekaasuja. Kiinasta on tullut yksi suurimmista kasvihuonepäästöjen tuottajista, mutta sen asenne ilmastomuutokseen ja tavoitteisiin sen hillitsemisessä eroaa länsimaiden näkemyksistä. Kiina katsoo, että länsimaiden tulee kantaa vastuu ilmastomuutoksesta ja niiden tulisi myös pääosin maksaa siitä aiheutuvat kustannukset. Kiinan toivotaan kuitenkin ennen pitkää sitoutuvan kansainvälisiin ilmastotavoitteisiin. Yhteistyö ilmastomuutoksen torjumisessa ja kestäväen kehityksen edistämisessä, sekä hyvät yhteydet poliittisten päättäjien ja täytäntöönpanijoiden välillä kahdenvälisesti ja kansainvälisesti olisivat ensiarvoisen tärkeitä. Kiinan aktiivinen osallistuminen on erittäin tärkeää kattavan kansainvälisen ilmastopimuksen aikaansaamiseksi.

Kiinan **yhteiskuntaan liittyviä riskejä** ovat taloudellisen kehityksen korostuminen suhteessa sosiaaliseen kehitykseen, korruptio sekä eri sektorien uudistusten ja etnisten kysymysten rauhanomaisen ratkaisun viivästyminen. Nämä saattavat lisätä tyytymättömyyttä ja mahdollisuutta jännitteiden hallitsemattomaan purkautumiseen alueellisesti.

Riskitekijöitä voivat olla myös laajat epidemiat ja riskit elintarviketurvallisuudessa, ympäristöongelmat sekä luonnonkatastrofit.

Sisäiset tai ulkoiset tekijät voivat myös aiheuttaa epävakautta Kiinan talouden kehityksessä. Tällä voi olla vaikutusta toisaalta Kiinassa toimiviin yrityksiin ja Kiinan kauppaan, ja toisaalta Kiinan talouden koon vuoksi myös yleisesti kansainväliseen talouteen.

## Vaikutukset Suomelle

Kiinan talouden ja yhteiskunnan kehitys koskettaa Suomea monin tavoin, ennen kaikkea globaalien talouden ja ilmasto- ja ympäristökysymysten sekä kahdenvälisten taloussuhteiden kautta. Suomi ottaa EU:n osana kantaa Kiinaa koskeviin asioihin ja saa osakseen myös tähän liittyvät mahdolliset heijastusvaikutukset.

**Kiinan talouden nopea kasvu** merkitsee erityistä mahdollisuutta Suomen talouselämän eri sektoreille. Kiina on Suomen nopeimmin kasvava markkina-alue ja Suomen kolmanneksi suurin vientimaa EU:n ulkopuolella. Kiinan talouden menestys on siten Suomellekin tärkeää, ja se parantaa taloudellisen kanssakäymisen mahdollisuuksia entisestään. Toisaalta riskitekijänä on huomioitava se, että ongelmat Kiinan taloudessa heijastuvat väistämättä myös Suomeen, sekä globaalien talouden että kahdenvälisen kanssakäymisen, kuten kaupan ja investointien kautta.

**Suomalaisten yritysten toimintaedellytyksiin** Kiinassa vaikuttavat lyhyellä tähtäyksellä erityisesti Kiinan talouden ja markkinoiden kasvuvauhti, tuotantokustannusten, kuten työvoima- ja sosiaalikulusten nousu, inflaatio, liiketoimintaa säätelevän normiston kehitys ja toimeenpano, uusi verotusta, työsopimuksia ja kilpailupolitiikkaa koskeva lainsäädäntö, energia- ja raaka-ainehuolto sekä investointi- ja innovaatiopolitiikan uudistaminen. Kiinan pyrkimykset kaupan esteiden poistamiseen, hankintapolitiikka ja tekijänoikeussuojan parantuminen koko maassa vaikuttavat merkittävästi investointiympäristöön Kiinassa. Toisaalta hallinnon jäykkyys, oikeuslaitoksen yhä heikko asema sekä korruptio vaikuttavat yritysten toimintaympäristöön pitkällä tähtäimellä.

Kiina on Suomelle ja Kiinassa toimiville suomalaisille ensisijassa myönteinen mahdollisuus. Yhteistyön mukanaan tuomat edut ylittävät selvästi mahdolliset haitat. Taloudellisena yhteistyökumppanina voimakasta kehitysvaihetta läpikäyvä Kiina ei ole täysin riskitön, mutta riskitekijöiden arvioidaan pysyvän suhteellisen rajallisina.

# Ohjelma Suomi-Kiina-suhteiden tiivistämiseksi

## Poliittiset tavoitteet

- Ylläpitää hyviä ja avoimia poliittisia suhteita Kiinaan. Tiiviit poliittiset suhteet muodostavat tärkeän perustan eri alojen kanssakäymiselle;
- pitää em. tarkoituksessa riittävän tiivistä yhteyttä Suomen ja Kiinan poliittisen johdon välillä, sekä lisätä yhteyksiä hallintojen välillä;
- lisätä Suomi-tuntemusta Kiinassa ja Kiina-tuntemusta Suomessa;
- rohkaista sekä EU:n puitteissa että kahdenvälisesti Kiinaa käyttämään vaikutusvaltaansa kansainvälisesti merkittävien poliittisten, taloudellisten tai ympäristöongelmien ratkaisemiseksi ja toimimaan rakentavana osana kansainvälistä yhteisöä;
- kannustaa Kiinaa toimimaan aktiivisesti ja rakentavalla tavalla kansainvälisissä järjestöissä kuten YK:ssa ja YK:n turvaneuvostossa, ja muissa kansainvälisissä sekä alueellisissa järjestöissä globaalien ja alueellisten ongelmien ratkaisemiseksi;
- tarjota Kiinalle kehittämisajatuksia sellaisilla Kiinaa kiinnostavilla sektoreilla kuten kilpailukykyisen talouden, koulutuksen, tieteen, innovaation ja pohjoismaisen yhteiskuntamallin ja hallinnon alalla;
- kehittää maiden välistä oikeusalan yhteistyötä, ja edesauttaa oikeusvaltion ja hyvän hallinnon kehitystä Kiinassa;



- tukea Kiinaa sukupuolten välisen ja yhteiskunnallisen tasa-arvon toteutumisessa, ihmisoikeuksien edistämässä ja kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuuksien parantamisessa;
- edistää Kiinan osallistumista kansainvälisiin asevalvontaprosesseihin ja joukkotuhoaseiden leviämisen estämiseen, ja saada Kiina mukaan kansainvälisen asekaupan sääntöjen luomiseen ja niiden noudattamiseen;
- edistää yhteistyötä EU:n ja Kiinan välillä vastuullisen roolin löytämiseksi Afrikan maiden kanssa toimittaessa  
ja
- lisätä EU:n ja sen rooliin ja tehtäviin liittyvää tuntemusta Kiinassa.

## **Kaupallistaloudelliset tavoitteet**

- Kehittää ja lisätä Suomen ja Kiinan välistä kauppaa entisestään, ja pyrkiä kaupan parempaan tasapainoon;
- lisätä kahdensuuntaisia investointimahdollisuuksia sekä teknologia-, energia- ja ympäristöalan yhteistyötä Kiinan kanssa;
- edistää Kiinan integrointia maailmantalouteen ja globaaleihin monenkeskisiin sopimuksiin ja järjestöihin;
- vaikuttaa Kiinaan kaupanesteiden, korruption, hallinnosta johtuvien hankaluuksien ja muiden yritysten toimintaa jarruttavien tekijöiden vähentämiseksi;
- huolehtia suomalaisyritysten eduista Kiinassa, vastavuoroisesta markkinoiden avaamisesta sekä teollis- ja tekijänoikeuksien suojelusta;

- esiintyä uskottavana, kilpailukykyisenä tarjoajana korkeassa teknologiassa, ympäristöteknologiassa, ekologisessa ja sosiaalisessa rakentamisessa;
- hyödyntää muuttuvien kuljetusolosuhteiden mahdollisuuksia Euraasian mantereella

ja

- pyrkiä hyödyntämään vierailujen, messuosallistumisten, viranomaisten, kaupunkien ja alueiden sekä yritysten kontaktit Suomen kaupallistaloudellisen toiminnan lisäämiseksi Kiinassa.

## **Energia, ympäristö ja ilmastonmuutos**

- Pyrkii saamaan Kiina mukaan kansainvälisiin ilmasto-, ympäristö- ja energiatehokkuustavoitteisiin;
- tehdä yhteistyötä Kiinan kanssa puhtaan kehityksen mekanismin kautta kasvihuonekaasupäästöjen alentamiseksi;
- vahvistaa ympäristöalan yhteistyötä ottaen huomioon sektorin merkityksen Suomelle ja sen huomattavasti kasvavan merkityksen Kiinalle;
- tiivistää yhteistyötä Kiinan ympäristöviranomaisten kanssa kaikilla tasoilla;
- tukea suomalaisen ympäristö- ja energiatehokkuusteknologian ja -osaamisen vientiä ja sovellusmahdollisuuksia Kiinassa;
- pitää esillä ympäristö-, ilmasto- ja energiateemaa maiden välisissä vierailuissa

ja

- toimia aloitteellisesti suurten yhteistyöhankkeiden tehokkaassa organisoinnissa ja niiden viennissä.

## **Koulutus-, tutkimus- ja innovaatioyhteistyö**

- Vahvistaa kiinan kielen osaamista, Kiina-tutkimusta ja -asi-  
antuntemusta Suomessa;
  - lisätä Suomi-osaamista Kiinassa;
  - tukea yliopistojen, koulujen ja kulttuuritahojen yhteistyö-  
hankkeita;
  - tukea suomalaisia koulutusvientihankkeita;
  - edistää ja tukea innovaatio- ja tutkimusyhteistyötä sekä tut-  
kimusrahoitusyhteistyötä kaikilla Suomen kannalta kiin-  
nostavilla sektoreilla;
  - tukea ja kehittää yhteyksiä Kiinan viranomaisiin, tutki-  
musrahoittajiin sekä tutkimus- ja kehitystyötä harjoittaviin  
organisaatioihin Kiinassa
- ja
- edistää TEMin, TEKESin, OPM:n, Suomen Akatemian, Fin-  
Chin, yliopistojen, yritysten ja suomalaistoimijoiden yhte-  
yksiä, hankkeita ja ohjelmia Kiinassa.

## **Kulttuuriyhteistyö**

- Kehittää kulttuuriyhteistyötä ja julkisuusdiplomatiaa avain-  
sektoreilla ja tiivistää yhteistyötä eri toimijoiden kesken näi-  
den tavoitteiden saavuttamiseksi.

## Kehityspoliittikka

- Korostaa yhteiskunnallisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestäväen kehityksen tavoitteita eri yhteyksissä;
- pyrkiä aktiiviseen vuoropuheluun kehityspoliittisen johdonmukaisuuden edistämiseksi kahdenvälisissä suhteissa sekä suhteessa kolmansiin maihin;
- ylläpitää ja lisätä kehityspoliittista dialogia eri tasoilla ja eri yhteyksissä, mm. YK:n, OECD/DAC:n, EU:n ja kansainvälisten rahoituslaitosten kautta;
- vahvistaa elinkeinoelämän asemaa kehityskysymyksissä,  
ja
- tukea Kiinaan suuntautuvilla korkotukiluotoilla erityisesti suomalaisten yritysten ympäristö- ja energiasektorin hankkeita, joiden tavoitteena on kestävä yhteiskunnallinen ja taloudellinen kehitys.

## Lainvalvonta- ja rajaviranomaisten yhteistyö

- Kehittää yhteistyötä sisäisen turvallisuuden alueella ja vahvistaa erityisesti järjestäytyneen rikollisuuden, talous- ja huumausainerikollisuuden sekä ihmissalakuljetuksen torjuntaan liittyvää yhteistyötä;
- ylläpitää lainvalvonta ja/tai rajavalvontaviranomaisten yhdysmiestoimintaa maiden suurlähetystöissä;
- kehittää rajaturvallisuusjärjestelmää molemmissa maissa ja rajaturvallisuustilannetta koskevaa tietojenvaihtoa maiden välillä  
ja
- ylläpitää yhteistyösuhteita Suomen ja Kiinan välillä operoivien lentoyhtiöiden kanssa.

## Kiina-toimintojen koordinaatio

- Vahvistaa Suomen Kiina-toimintojen koordinaatiota ulkoasiainministeriön kautta ja tiivistää yhteistyötä ministeriöiden ja viranomaisten sekä muiden suomalaisten Kiina-toimijoiden kanssa  
ja
- vahvistaa Kiina-tuntemusta ja ajankohtaisen Kiinaan liittyvän informaation saatavuutta eri toimijoiden tahoilla.

# ULKOASIAINMINISTERIÖN JULKAISUJA

## 5 / 2010

ISSN 0358-1489  
ISBN 978-951-724-834-1  
PDF ISBN 978-951-724-835-8